

Observationer av berglärka *Eremophila alpestris* i Västmanland

Thomas Pettersson & Roland Thuvander

Inledning

Berglärkan förekommer häckande både i Palearktis och i Nordamerika. Arten är uppdelad i ett antal geografiska raser och de i Sverige och övriga Fennoskandia häckande fåglarna representeras av rasen *E. a. flava* (Cramp 1988). Till Sverige invandrade berglärkan så sent som i början av 1800-talet och i mitten av samma sekel började den uppträda som sträck- och vintergäst i södra Sverige (SOF 1990). Arten övervintrar huvudsakligen på havsstränder,

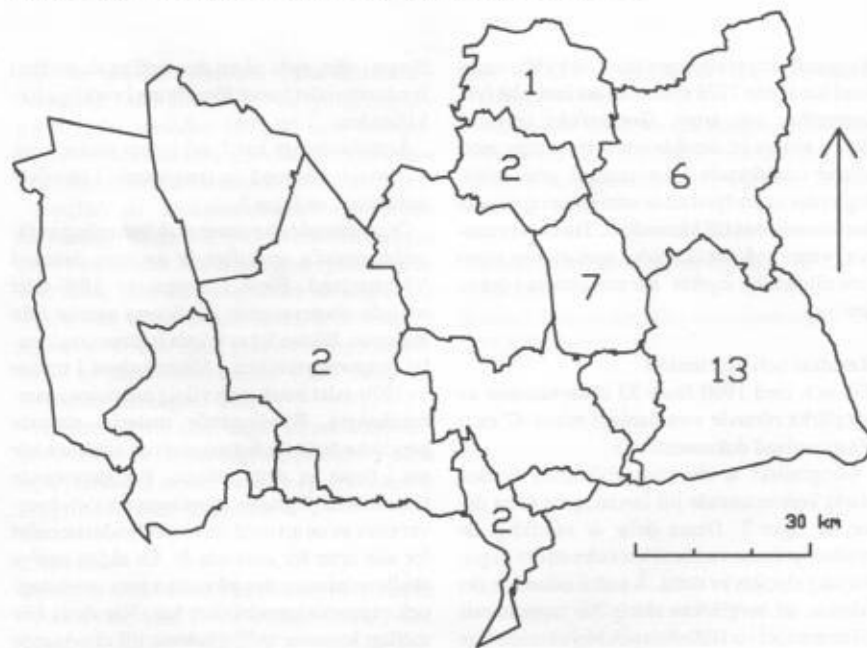
därav dess engelska namn "Shore Lark", vid södra Östersjön och Nordsjön.

På senare år har en drastisk minskning av såväl häckande som flyttande berglärkor ägt rum i Nordeuropa (Svensson 1990). Det kan därför vara av intresse att analysera det västmanländska fyndmaterialet.

Material och metod

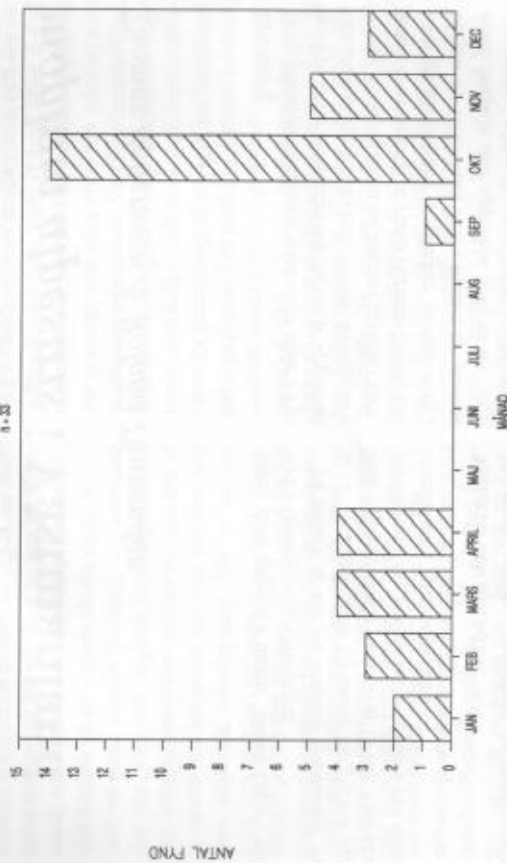
Materialet utgörs i huvudsak av publicerade observationer av berglärka i Västmanland.

Figur 1. Kommunvis fördelning av fynd av berglärka i Västmanland t.o.m. 1990.

BERGLÄRKA

1988

Figur 2. Månadsvis fördelning av berglärkefynd i Västmanland i.o.m. 1990.

Regionala rapportkommittén (rrk) i Västmanland har sedan 1976 systematiskt insamlat fynduppgifter om arten. Geografiskt omfattar denna analys ett område som i stora drag motsvarar landskapets Västmanland utbredning. Inga ytterligare fynd än de som listas i appendix har kommit oss till kännedom. Tre observationer, varav två publicerade, som av oss anses inte tillräckligt styrkta, har utelämnats i denna analys.

Resultat och diskussion

Till och med 1990 finns 33 observationer av berglärka rörande sammanlagt minst 47 ex. i Västmanland dokumenterade.

Geografiskt är de västmanländska fynden starkt koncentrerade till landskapets östra delar, se figur 1. Dessa delar är samtidigt de ornitologtätaste varförvi har svårt att dra någon entydig slutsats av detta. Å andra sidan kan det faktum, att berglärkan aldrig har rapporterats från exempelvis Hällefors och Nora kommuner

längst i väst, tyda på att den östliga slagsidan i fyndmaterialet har en förankring i verkliga förhållanden.

Årstidsmässigt har fynd gjorts under höst, vinter och vår med en tyngdpunkt i oktober-november, se figur 2.

Organiserad och systematisk insamling av fågelfaunistiska uppgifter är av sent datum i Västmanland. Först i mitten av 1960-talet började observationer publiceras samlat från regionen. Bildandet av lokala (numera regionala) rapportkommittén i Västmanland i mitten av 1970-talet innebär en viktig milstolpe i sammanhanget. Föreliggande material rörande berglärka är därför heterogent och analysen bör ses i ljuset av detta faktum. För närvarande finns inte möjligheten att relatera antalet observationer av en art med det totala fyndmaterialet för alla arter för enskilda år. En sådan analys skulle minimera den påverkan som ornitolog och rapporteringsaktivitet har. När detta blir möjligt kommer möjligheterna till rättvisande

Berglärka. Foto: Jens B. Bruun.

analyser att öka avsevärt. Trots bristerna i materialet finns åtminstone en tydlig negativ trend under perioden 1971-90 som överensstämmer väl med motsvarande trend från andra håll i norra Europa (Svensson 1990), se figur 3. Berglärkans dokumenterade dramatiska minskning i norra Europa kan således skönjas även i ett så litet och heterogent fyndmaterial som detta från en geografiskt så begränsad region som Västmanland. Detta är intressant i sig och motiverar i hög grad ett fortsatt insamlande av fågelobservationer i den allmänna miljöövervakningens tjänst.

Avslutningsvis skall sägas att rrk Västmanland, se adress på omslagets tredje sida i detta häfte, tacksamt mottar tidigare ej rapporterade uppgifter rörande berglärka.

Litteratur

Cramp, S. (Ed.), 1988. *The Birds of the Western Palearctic*. Vol. V. Oxford University Press, Oxford.

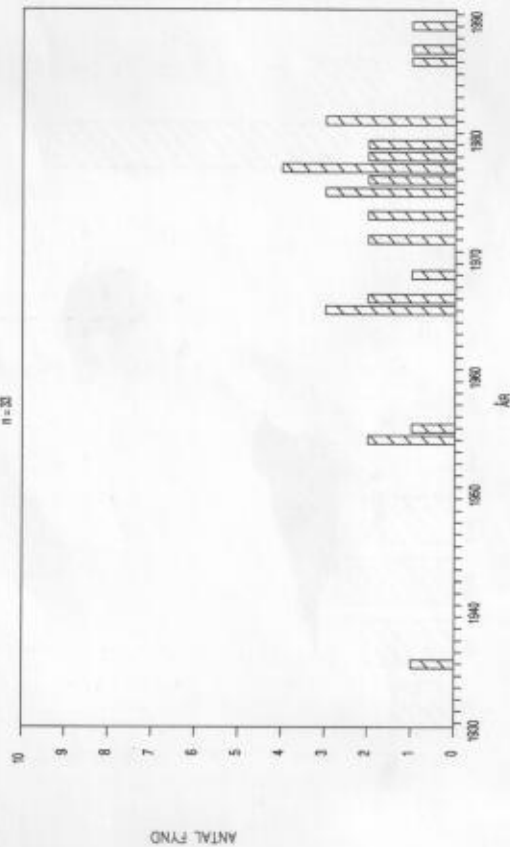
SOF, 1990. *Sveriges fåglar*. 2:a uppl. Stockholm.

Svensson, S. 1990. An alarming decline of the Shore Lark *Eremophila alpestris* in Sweden. *Fauna norvegica Serie C, Cinclus, Supplement 1*: 5-11.

Thomas Pettersson, Härnevigatan 3 A, 723 41 Västerås
Roland Thuvander, Christinelundsvägen 27, 713 30 Nora

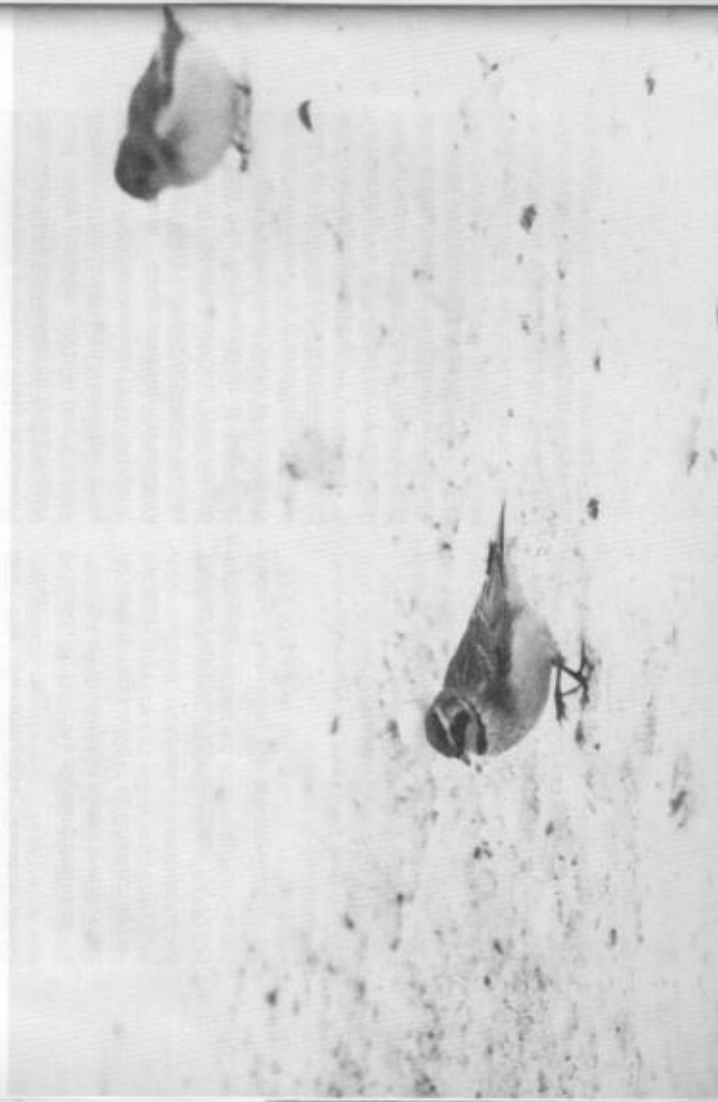
BERGLÄRKA

n = 33

Figur 3. Årvis fördelning av fynd av berglärka i Västmanland t.o.m. 1990. Den negativa trenden för perioden 1971-90 är statistiskt signifikant ($r_s = -0.927$, $P < 0.01$, Spearman Rank Correlation, ensidigt).

Berglärka. Foto: Jens B. Bruun.

Appendix. Samtliga kända observationer av berglärka i Västmanland t.o.m. 1990. VF = Vår Fågelvärld; FoFV = Fauna och flora; MVOF = Meddelanden från Västmanlands Ornitologiska Förening; FIV = Fåglar i Västmanland.

Datum	Antal och lokal	Publiceringsställe
1935.12.26-30	1-2 ex. ångkraftverket, Västerås	VF 11:81
1954.02.06-28	1-3 ex. Askö, V.-Barkarö	VF 14:180, FoFV 50:68-69
1954.03.12-22	2 ex. Västerås kraftverk, Viesterås	VF 14:180, FoFV 50:68-69
1955.01.	1 ex. Ångsjön, Kärbo	FoFV 50:68-69
1965.02.11	1 ex. vägen Tortuna-Orresta, Björksta	VF 27:78
1965.04.13	2 ex. Gnien, Rannäs	S. Larsson, opubl.
1965.09.26	1 ex. Askövikens, V.-Barkarö	VF 27:78
1966.03.01	1 ex. vägen Tortuna-Orresta, Björksta	VF 27:78
1966.04.28	1 ex. Backgården, Västanfors	Kj. Hellström, opubl.
1968.10.13	2 ex. Årnebo, Norberg	P. Alind, opubl.
1971.11.	1 ex. Björnö, Västerås	VF 31:204
1971.11.01-02	1 ex. reningsverket, Västanfors	VF 31:204
1973.03.15	1 ex. Storingen, Rannäs	VF 33:250
1973.10.21	4 ex. Stormossen, Rannäs	VF 33:250
1975.03.23	1 ex. Virsbo, Rannäs	MVOF 712:5
1975.10.12	1 ex. Gnien, Rannäs	MVOF 712:5
1975.11.08	1 ex. Fläcksjön, Fläckebo	MVOF 712:5
1976.10.30	1 ex. Gnien, Rannäs	MVOF 8:80
1976.10.24	1 ex. Fläcksjön, Fläckebo	MVOF 8:80
1977.04.17	1 ex. Rörbosjön, Fläckebo	MVOF 9:48
1977.10.12	1 ex. Fläcksjön, Fläckebo	MVOF 9:48
1977.10.16	1 ex. Fläcksjön, Fläckebo	MVOF 9:48
1977.11.05	1 ex. Gnien, Rannäs	MVOF 9:48
1978.10.11	1 ex. Fläcksjön, Fläckebo	MVOF 10:53
1978.10.14	1 ex. Storingen, Ångö	MVOF 10:53
1979.01.05	2 ex. Johannsberg, Lundby	FIV 11:81
1979.02.23	1 ex. kraftvärmverket, Lundby	FIV 11:81
1981.10.09	2 ex. Vagnshäll, Näsby	FIV 13:81
1981.10.14-15	1 ex. Vagnshäll, Näsby	FIV 13:81
1981.11.14	1 ex. Skälby, Lundby	FIV 13:81
1986.12.22-31	1 ex. Tillbergstorp, Badelunda	FIV 18:72
1987.12.	1 ex. Arboga stad	FIV 19:76
1989.10.	4 ex. Nyckelgrundet, Arboga	FIV 21:78